Віталій РЮТІН,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної військової підготовки
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»,
м. Харків, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7242-3086
e-mail: v.riutin@khai.edu

Олексій ЛУНЬОВ,
кандидат військових наук, доцент,
Національна гвардія України, полковник, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6599-5331,
e-mail: alexlunev@ukr.net

DOI: https://doi.org/10.32620/pls.2025.8.71

РОЛЬ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В ЗАХИСТІ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Анотація: *Здійснено аналіз нормативно-правової бази щодо функцій складових сектору безпеки і оборони України та захисту критичної інфраструктури. Доведено, що в умовах активних бойових дій, ворог використовує об'єкти критичної структури які мають бути під захистом для зміни тактичної і оперативно-тактичної обстановки. Наголошено, що дотримання правил інформаційної гігієни щодо критичної інфраструктури, мінімізує людські і матеріальні втрати.*

Ключові слова: *Збройні Сили України, національна безпека України, Національна гвардія України, Національна поліція, Служба безпеки України, критична інфраструктура*

Широкомасштабна агресія російської федерації проти України демонструє усьому світу руйнацію як самої системи міжнародної безпеки, так і надій і сподівань людства на мирне життя. Є всі підстави стверджувати, що імперські амбіції автократичного московського режиму живляться військовою агресією, захопленням територій, знищенням молодих демократій, національної самосвідомості українців та української державності. Отже, проблема захисту критичної інфраструктури України від щоденних терористичних атак росії з застосуванням всього арсеналу озброєнь є проблемою фізичного виживання українського народу.

Нормативно правова база України визначає що «з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, безпеки та захисту критичної інфраструктури…»[1], більш того «Збройні Сили України у сфері захисту критичної інфраструктури забезпечують організацію захисту військових об'єктів критичної інфраструктури Збройних Сил України від терористичних загроз, підготовку до застосування військ (сил) Збройних Сил України у разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі або територіальному морі України, проведення заходів з підвищення рівня захищеності, усунення ризиків і загроз вибухопожежобезпеки арсеналів, баз та складів Збройних Сил України, виконання завдань з протиповітряного прикриття важливих об'єктів держави (критичної інфраструктури), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України» [1]. Специфікою захисту об'єктів критичної інфраструктури підрозділами Збройних Сил України є протиповітряне прикриття.

Один з двадцяти основних функцій Національної гвардії України у відповідному Законі є такий – охорона об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; участь у ліквідації наслідків кризових ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури, що нею охороняються [2]. «Порядок організації охорони Національною гвардією України ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, об'єктів критичної інфраструктури, а також спеціальних вантажів встановлюється Кабінетом Міністрів України» [2]. Специфікою підрозділів Національної гвардії України є охорона важливих державних об'єктів, ядерних об'єктів (установок, матеріалів, відходів) тощо.

Функції Національної поліції щодо захисту критичної інфраструктури зосереджені на протидії злочинним посяганням на об'єкти критичної

інфраструктури, запобіганні, виявленні, припиненні та розкриттю кіберзлочинів проти об'єктів критичної інфраструктури [3].

Служба безпеки України має функції попередження технологічного тероризму, запобігання вчиненню терористичних актів на об'єктах критичної інфраструктури [4].

Аналіз наукових праць щодо проблематики захисту критичної інфраструктури показує, що після початку агресії росії проти України у 2014 році, науковці почали активніше досліджувати проблеми: удосконалення захисту критичної інфраструктури України з урахуванням світового досвіду [5]; прикриття важливих державних об'єктів силами та засобами протиповітряної оборони в операції (бойових діях) [6] тощо. Заслуговують увагу дослідження щодо протидії безпілотним літальним апаратам силами та засобами військових частин Національної гвардії України з охорони атомних електростанцій та ядерних установок [7]. З 2022 року проблема удосконалення захисту об'єктів критичної інфраструктури ще більше загостилась, науковці Національної гвардії України Д.В. Павлов, С.М. Суконько, Н. Є. Сальна наголосили, що існує «потреба у суттєвому перегляді підходів не тільки до ведення бойових дій, але й до захисту інфраструктури та населення в умовах застосування нових видів озброєнь» [8] та розглядають дві групи заходів щодо захисту критичної інфраструктури від високоточної зброї. Перша група – заходи розосередження, оперативного та тактичного маскування. Ми б додали до цього заходи антидронового спрямування (антидронові сітки, решітки тощо) та звичайні інженерні споруди для посилення захисту від вибухової хвилі та уламків. Друга група - заходи впливу на системи керування високоточних засобів ураження засобами радіоелектронної боротьби з метою придушення чи перехоплення каналів керування а також заходи фізичного знищення високоточних боєприпасів засобами та системи протиповітряної оборони ППО та протиракетної оборони (ПРО) [8].

Сучасна тактика дій ворога, щодо подолання системи протиповітряної оборони ґрунтується на збільшенні кількості повітряних засобів ураження, скомбінованості засобів повітряного ураження різних типів, скомбінованості БпЛА з бойовою частиною і без такої (має завдання відволікання засобів ППО), одночасне застосування повітряних засобів з фугасною, уламковою частинами та одночасним застосування БпЛА протирадіо-локаційної дії – з метою придушення та знищення засобів РЕБ (навіть тактичного рівня). Реальність свідчить про те, що зі збільшенням кількості засобів ППО (ПРО) та їх тактико-технічних характеристик, ворог збільшує кількість одночасного застосування повітряних засобів ураження. Це перетворює процес боротьбі у повітрі на процес фізичного і економічного виснаження.

Фахівці приходять до висновку, що за умов застосування великої кількості (ракет і відносно дешевих БпЛА та ін), навіть з їх масовим збиттям, певна їх кількість завжди будуть долати систему ППО (здебільшого дуже коштовну) і уражати об'єкти критичної інфраструктури, з усіма наслідками [8]. Ураження російськими загарбниками об'єктів критичної інфраструктури – енергетичного, газовидобувного, паливного секторів України доповнюється цілеспрямованими ураженнями великих зерносховищ, продовольчих баз, складів медикаментів і медичного обладнання. Створення штучного голоду, унеможливлення надання повноцінної медичної допомоги населенню, позбавлення тепла та прихистку це знайома російська тактика поводження російської влади з українським населенням. Заявлена «доктрина герасимова» скомпільована з концепції «трьох кварталів» ізраїльського полемолога Мартін ван Кревельда була остаточна спотворена російськими злочинами в Україні. На думку Мартін ван Кревельда сучасний солдат має бути готовим виконувати три функції: вести загальновійськовий бій, після такого бою здійснювати поліцейські функції, виконати гуманітарну місію [9]. В реальних діях в Україні, командування російської армії не спроміглося реалізувати так звану тактику і стратегію «нелінійних дій». Чотирьохрічна триденна операція з величезними втратами живої сили і техніки (армії яка часто укомплектована кримінальними і маргіналізованим контингентом) перетворилася на щоденну руйнацію критичної інфраструктури і щоденні безглузді терористичні вбивства цивільних українців. Цілком погоджуємося з тезою, що вислів Клаузвіца: «Війна є продовженням політики», перетворений сучасною росією - «політика є продовженням війни». І риторичне питання: «Чи може росія жити без війн?» отримує відповідь: «Ні».

В умовах активних бойових дій об'єкти критичної структури які мають бути під захистом, стають засобами зміни тактичної і оперативно-тактичної обстановки. Захоплення Чорнобильської та Запорізької атомних електростанцій суттєво вплинуло на застосування засобів озброєння, тактику дій а сама ситуація стала предметом багатьох спекуляцій і маніпуляцій. Захоплення росіянами Каховської греблі з наступним її підривом свідчить про повне нехтування російськими злочинцями вимог Міжнародного гуманітарного права. Таким чином, приходимо до висновку, що руйнація об'єктів критичної інфраструктури не лише може привести до гуманітарної катастрофи через втрату світла, тепла, їжі тощо, але й створити техногенну катастрофу регіонального або світового масштабу.

Збереження критичної інфраструктури передбачає не лише застосування військових засобів але й правильною поведінкою у сучасному інформаційному просторі. Дотримання правил інформаційної гігієни, кібербезпеки з метою недопущення витоку інформації про об'єкти

критичної інфраструктури є безперечною умовою мінімізації втрат, збереження життя і здоров'я українців.

Бібліографічні посилання

1. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text (дата звернення: 24.11.2025).

2. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text (дата звернення: 24.11.2025).

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 24.11.2025).

4. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text (дата звернення: 24.11.2025).

5. Євсєєв В. О. З. Можливі шляхи удосконалення захисту критичної інфраструктури України з урахуванням світового досвіду. Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. Харків : ХНУПС, 2016. № 4. С. 168–172.

6. Загорка О. М., Тюрін В. В. Основні положення комплексної методики вибору доцільних варіантів прикриття важливих державних об'єктів силами та засобами протиповітряної оборони в операції (бойових діях). Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. 2017. № 2 (27). С. 26–30.

7. Городнов В. П., Малюга В. Г., Головань О. М., Суконько С. М. Модель протидії безпілотним літальним апаратам силами та засобами військових частин з охорони атомних електростанцій. Честь і закон. 2019. № 1 (68). С. 4–14.

8. Павлов Д.В., Суконько С.М., Сальна Н.Є. Можливості та проблемні питання удосконалення захисту об'єктів критичної інфраструктури у сучасних умовах. Честь і закон. 2022. № 4 (83). С. 67-74.

9. Гула Р., Голота А. «Доктрина герасимова»: «керований хаос» у воєнній теорії епохи постмодерну. Воєнно-історичний вісник. 2021. № 1(39). С. 140-155.

V. Riutin, A. Lunev

The role of the security and defence sector in protecting critical infrastructure.

Abstract: An analysis of the regulatory framework on the functions of the components of the security and defense sector of Ukraine and the protection of critical infrastructure has been carried out. It has been proven that in the conditions of active hostilities, the enemy uses objects of critical structure that must be protected to change the tactical and operational-tactical situation. It was emphasized that compliance with the rules of information hygiene regarding critical infrastructure minimizes human and material losses.

Keywords: Armed Forces of Ukraine, national security of Ukraine, National Guard of Ukraine, National Police, Security Service of Ukraine, critical infrastructure.

Зразок для цитування:

Рютін В., Луньов О. Роль сектору безпеки і оборони в захисті критичної інфраструктури. Пропілеї права та безпеки, 2025. №8. С. 274-276. DOI: https://doi.org/10.32620/pls.2025.8.71.